

„Aen de Meern”

door Ir. J.A. Storm van Leeuwen

De zegswijze „aan de Meern” werd oudtijds gebruikt voor zowel de Meerndijk als het dorp De Meern. Tegenwoordig bedoelt men er alleen het dorp mee. In deze bijdrage tracht de auteur een verklaring te vinden voor deze merkwaardige plaatsaanduiding.

Inleiding

In zijn bekende boek over het grootwaterschap Heycop, genaamd de Lange Vliet, uit 1900 schreef F.A.R.A. van Ittersum dat zich lang geleden bij het Huis te Voorn een zijtak van de Oude Rijn afsplitste. Deze liep eerst naar het westen tot aan het dorp De Meern, waar dit water zuidwaarts afboog naar Achthoven. Deze oude waterloop werd de Mare genoemd en mondde bij Marremunde uit in de tegenwoordige Hollandse IJssel. Hoewel de Mare dichtslibde en verdween, bleef de naam nog bewaard in die van de langs de Mare gelegen Meerndijk en die van het dorp De Meern. Van Ittersum baseerde deze denkbeelden op vroegere publicaties van J.J. de Geer van Oudegein. Verder vestigde hij de aandacht op het merkwaardige feit dat men vaak sprak van het wonen *aan* De Meern, in plaats van *te* of *in* De Meern.

De theorie van de Mare als zijtak van de Oude Rijn is tegenwoordig verlaten. Het verkavelingspatroon en de bodemgesteldheid in de polders ten zuiden van De Meern maken de aanwezigheid van een natuurlijke waterloop op die plaats ten tijde van de aanleg van de Meerndijk zeer onwaarschijnlijk. Dat men vanouds heeft gesproken van „aan De Meern”, zoals Van Ittersum mededeelt, is daarentegen juist. Oorspronkelijk bedoelde men echter met Meern en de oudere vormen Marne, Maerne, Merne enz. niet alleen het dorp De Meern, maar ook de Meerndijk. Toch kwam ook de naam Meerndijk in dezelfde tijd en zelfs in hetzelfde stuk voor.

Maar wat was dan deze waterloop met de naam Marne enz., die blijkens de ligging van *Marremunde* ooit in de Hollandse IJssel uitmondde? Volgens D.P. Blok (1977) gaat het om een zogenaamde overloopgeul vanuit die rivier, die rond het zuidelijk uiteinde van de latere Meer-

dijk een kleine kleirug heeft afgezet. Deze geul, die Marne, Merne, later ook Marre heette, zou zijn naam hebben gegeven aan de Meerndijk en vervolgens ook aan de nederzetting die zich rond het noordelijk uiteinde van de dijk ontwikkelde: De Meern. Zo ging een typische waternaam via de Meerndijk over op een plaats waar geen waterloop te bekennen was. Omdat het dorp De Meern al in 1217 wordt genoemd, zou de Meerndijk dus al enige tijd vóór dat jaar moeten zijn aangelegd. Nog niet zo lang geleden kreeg deze theorie, die vrijwel geheel is gebaseerd op naamkundige gegevens, bijval van de zijde van C. Dekker (1990).

Recente onderzoeken van H.J.A. Berendsen (1982) en E.P. Graafstal (1992) hebben echter aangetoond dat ter plaatse van de latere Meerndijk een gegraven water heeft bestaan. Dit kanaal, door Berendsen met de oude naam de Mare aangeduid, moet al vóór de middeleeuwse ontginning van de veenwildernis in dit gebied verland zijn geweest, omdat het (evenals de latere Meerndijk) de kavels schuin doorsnijdt. Wij hoeven daarom nu niet langer aan de Meerndijk te denken om te verklaren hoe het dorp De Meern in 1217 aan zijn typische waternaam komt.

Daarmee ligt de vraag naar de ouderdom van de Meerndijk weer geheel open. Ik acht het zeker mogelijk dat de Meerndijk pas omstreeks 1226 is aangelegd, zoals ik vroeger (1985) al heb geschreven. In die tijd werden ingrijpende veranderingen aangebracht in de waterstaatkundige toestand binnen het stroomgebied van de Oude Rijn, zowel in Utrecht als in Holland. De aanleg van de Meerndijk als een belangrijke waterkering ter bescherming van het Land van Woerden past mijns inziens geheel in het kader van die maatregelen.

1. Gedeelte van de topografische kaart 1 : 50.000, blad 31 oost (Utrecht); toestand 1854, uitgave 1855. Ongeveer tweemaal vergroot. Het noorden is boven. De Meerndijk loopt vanaf De Meern in zuidwestelijke richting tot aan de noordelijke IJsseldijk bij Achthoven. Het grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk werd als volgt begrensd: in het oosten door de Meerndijk, in het zuiden door de Achthovensedijk en de noordelijke IJsseldijk, in het westen door de Hollandsekade (links op de Kaart), in het noorden door de Dorpeldijk en de straatweg tussen de Heldam en de Meerndijk. Bovendien behoorde de Bijleveld tot dit grootwaterschap; daarvan is slechts een klein gedeelte op de kaart te zien. Daarbinnen lagen de polders Bijleveld (hier Beileveld gespeld, Veldhuizen, Reijerskop (hier gesplitst in Reijerskop Indijk en Reijerskop), Mastwijk en Achthoven bezuiden de Leidse Rijn en de Harmelerwaard benoorden die watergang.

Ik zal nu overgaan tot het beschrijven van de resultaten van mijn eigen onderzoek naar de zegswijze „aan de Meern”, waarbij men zowel de Meerndijk als het dorp van die naam op het oog had. Er zal echter eerst een korte uiteenzetting worden gegeven over het voormalige grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk en de functie die de zogenaamde kameraar daarin vervulde. Het zijn namelijk de jaarlijkse rekeningen van deze ambtenaar die ik als bronnen heb gebruikt.

Het grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk

De Meerndijk vormde, voor zover dat nu is na te gaan, aanvankelijk een waterkering die het Land van Woerden moest

beschermen tegen overstromingswater uit de Lek of uit de bovenloop van de Hollandse IJssel. In 1413 of kort daarna ging het beheer over deze dijk naar de westelijk daarvan gelegen vier gerechten Bijleveld (met inbegrip van Veldhuizen), Reijerskop, Mastwijk en Achthoven, alsmede de aan dit viertal om waterstaatkundige redenen toegevoegde Harmelerwaard. In dat jaar kochten deze vijf gerechten 1) het recht om hun overtollige polderwater af te voeren naar het IJ en de Zuiderzee. Voor dat doel werd een watergang aangelegd vanaf Harmelen in noordelijke richting, de Bijleveldse wetering genoemd. Deze wetering had namelijk haar oorsprong in het gerecht Bijleveld. Later sprak men kortweg van de Bijleveld, hoewel dit natuurlijk geen waternaam is. De Bijleveld stroomde langs Kocken-

gen en door de Ronde Venen tot aan de Amstel, waarin hij benoorden Uithoorn uitmondde.

Voor de aanleg en de instandhouding van deze waterlossing vormden de vijf gerechten op grond van een zogenaamde schouwbrief van de Utrechtse bisschop in 1414 te zamen een organisatie, waaruit het latere grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk zou voortkomen. In het vervolg zal ik deze benaming blijven gebruiken, hoewel die pas in deze eeuw werd ingevoerd. In de schouwbrief, die de „grondwet” van Bijleveld en de Meerndijk was, werden de rechten en verplichtingen vastgelegd.

De vroegere gerechten van het Utrechtse platteland (in Holland ambachten genoemd) kunnen in geografisch opzicht veelal worden beschouwd als de voorlopers van onze gemeenten in hun oorspronkelijke omvang. Ook vallen de grenzen van de kleine waterschappen uit de eerste helft van de vorige eeuw meestal samen met die van de oude gerechten.

Onder „gerecht” wordt hier verstaan: het rechtsgebied of district van het college van schout en schepenen (oorspronkelijk „buren” = inwoners), waarin dit de lage rechtspraak uitoefende. Het college was tevens belast met een bestuurlijke en een taak in het district. Voor de waterstaatkundige zaken berustten deze functies bij een college dat uit de schout en enige heemraden bestond.

Het grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk regelde evenwel zelf zijn waterstaatkundige aangelegenheden. Daarmee was een college van dijkgraaf (hier vaak watergraaf of eenvoudig graaf genoemd) en vijf heemraden belast. Dit was krachtens de schouwbrief bevoegd om keuren (verordeningen) uit te vaardigen en eventuele overtreders te beboeten. Dijkgraaf en heemraden hielden daartoe tweemaal 's jaars een schouw (inspectie) over de werken van het grootwaterschap, zonodig gevolgd door een naschouw. In bijzondere gevallen vonden noodschouwen plaats.

De werken die verband hielden met de gezamenlijke afwatering naar de Amstel werden grotendeels onderhouden door het grootwaterschap. Daaronder vielen ook drie naderhand opgerichte windwatermolens, die het overtollige water uit de polders op de boezem van de Bijleveld uitsloegen. Bovendien betaalde het een vierde deel van de kosten voor de instandhouding van de Ypenslotersluis in de Diemerzeedijk ten behoeve van de uitwatering van Amstellands water op de Zuiderzee. Oorspronkelijk kwam ook een kwart van de onderhoudskosten van de oostelijke sluis in de Middeldam en die onder de Sint-Antonispoort in Amsterdam voor rekening van Bijleveld en de Meerndijk. Dit onderhoud werd evenwel afgekocht, en wel in 1442 (Sint-Antonispoort) en 1509 (Middeldam).

De overige zogenaamde binnenlandse werken, zoals de polderweteringen en de oorspronkelijke waterkeringen (dijken, dammen en kaden) van de vijf gerechten bleven in onderhoud bij de grondgebruikers in de polders binnen het territorium van die gerechten. De Harmelerwaard nam bij dit alles een bijzondere positie in, omdat die in 1413 door technische omstandigheden verplicht werd eveneens via de Bijleveld op de Amstel te lozen.

Maar ook voor de Meerndijk gold een afwijkende regeling. Aangezien deze dijk vanouds alle gronden van het Land van Woerden had beschermd, waren niet alleen de vijf gerechten van Bijleveld en de Meerndijk verplicht deze te onderhouden, maar moesten ook andere, in het

Stichtse deel van het grootwaterschap van Woerden gelegen gerechten meedoen aan de instandhouding van deze belangrijke waterkering.

De Meerndijk heeft tot 1980 zijn oorspronkelijke taak vervuld. In dat jaar werd het gebied van Bijleveld en de Meerndijk (dat in 1966 van een overkoepelend grootwaterschap was teruggebracht tot een gewoon waterschap) met andere waterschappen samengevoegd tot het huidige waterschap Leidse Rijn. De Meerndijk, die toen nog steeds intact was gebleven, deed daarna alleen nog maar dienst als een waterscheiding tussen twee bemalingsgebieden.

In 1990 werd door het dijklichaam heen een verbinding aangebracht tussen de aan weerszijden gelegen polders. Daarmee kwam een definitief einde aan de lange geschiedenis van de Meerndijk als kering tegen mogelijk overstroomingswater vanuit het oosten.

Van en over het vroegere grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk zijn veel archivalia bewaard gebleven. Daarvan vormen de zogenaamde kameraarsrekeningen in verschillende opzichten een belangwekkende bron voor historisch onderzoek.

De kameraar was de ambtenaar die de geldelijke middelen beheerde en zorg droeg voor de financiële administratie. Bovendien was hij belast met het toezicht op de door het grootwaterschap beheerde en onderhouden werken. Eventuele gebreken diende hij te rapporteren aan dijkgraaf en heemraden, soms ook aan de geërfden. Verder was hij betrokken bij de voorbereiding en de uitvoering van werken, zoals waterkeringen, watergangen, bruggen, sluizen en ook de drie windwatermolens.

De kameraar maakte jaarlijks de rekening over het afgelopen jaar op en legde deze ter goedkeuring voor aan de vergadering van de geërfden. Deze rekeningen bevatten telkens een overzicht van de inkomsten, die uit omslagheffingen of op andere wijze waren verkregen, benevens een specificatie van de uitgaven. Deze laatste zijn voor ons bijzonder interessant, omdat van de kameraars blijkbaar werd verwacht dat zij de uitgavenposten uitvoerig omschreven, hoe gering de bedragen ook waren.

In een aantal van deze posten wordt de naam Meern (en de oudere vormen daarvan) gebruikt in de twee bekenenissen: die van de dijk en die van het dorp. Deze zullen in de volgende paragrafen achtereenvolgens worden aangehaald en toegelicht.

Aan de Meern: de dijk

De oudst bewaarde kameraarsrekening van Bijleveld en de Meerndijk dateert van 1423. Daarin staat de volgende post geboekt:

Item gegeven van die Meern te dijken ... ende hoey ende van rijsen (hooi en rijshout) daerinnen daertoe besichde, te samen 40 gulden 2 wit.

De Meerndijk wordt hier dus aangeduid met: de *Meern*. Het woord *dijken* betekende: het op hoogte en breedte brengen van een kade of van een dijk. De gulden was toen nog, zoals de naam al zegt, van goud. De wit was een zilveren munt, hier ter waarde van 1/12 stuiver. Het bedrag van ruim 40 gulden is voor de genoemde werkzaamheden en gebruikte materialen voor die tijd zeer hoog te noemen. Mogelijk hielden deze uitgaven verband met de Sint-Elisabethsvloed van november 1421, waardoor grote delen van Holland en Utrecht onder water kwamen te

staan. Omdat de rekeningen van vóór 1423 ontbreken kan niet meer worden nagegaan welke schade de Meerndijk in dat rampjaar had opgelopen.

De volgende post heb ik overgenomen uit de rekening van 1441. Deze houdt verband met de zogenaamde Waai-kuil of Wiel aan de Meerndijk:

Item Aelbert Kreytsoen van diicken op die kuyl an de Maerne 8 cromstert.

De Meerndijk is hier aangeduid met de naam *Maerne*. Een kromstaart was een zilveren munt, die hier een waarde had van 2/3 stuiver. Dit is de vroegste vermelding van de Waai-kuil die ik ben tegengekomen. De Meerndijk moet dus op deze plaats eerder zijn doorgebroken dan het door D.W. Gravendeel in 1989 in dit tijdschrift als mogelijk genoemde jaar 1523.

Ook de tegenwoordige naam „Meerndijk” wordt al in vroegere eeuwen gebruikt, zoals blijkt uit de volgende twee rekeningposten. Ten eerste in de rekening van 1464. Deze geeft ons bovendien enige informatie over de personen die (te zamen met andere dijkplichtigen) het onderhoudswerk aan de Meerndijk gewoonlijk verrichtten:

Item die camerair getogen tot Montfoirde om te spreken mit din heemraet van Montfoirde dat die van Achthoven ende Mastwijck mede dijcken souden comen op den Meerndijck na der ouder gewoenten, voir sijn dachgelt 1 pont, facit (maakt) 8 cromstert.

In deze post is sprake van *op den Meerndijck*. Met de heemraad van Montfoort werd de burggraaf of diens vertegenwoordiger (meestal de schout van Achthoven) bedoeld. De burggraaf van Montfoort maakte krachtens het handvest van 1413, waarbij de vier gerechten van het latere waterschap Bijleveld en de Meerndijk gerechtigd werden op de Amstel uit te wateren, deel uit van het college van dijkgraaf en heemraden.

Ten tweede in de rekening van 1498. In dat jaar werd de Meerndijk opgehoogd. Het werk werd door dijkgraaf en heemraden geïnspecteerd. Hun vacatiegelden worden als volgt gespecificeerd:

Item gegeven die graeff om dat hij geweest heeft op de Meerndijck mit vijff heemraden om dat volck te scouwen die daer te dijcken quaanen, die graeff voir sijn cost ende dachgelt 8 Philippusstuvers ende elck heemraet 4 Philippusstuvers, facit (maakt) tsamen 2 Rijnse guldens 2 stuvers.

Ook in deze post wordt gesproken van *op den Meern-dijck*. In enkele gevallen is sprake van personen die *aen de Mern*, *aen de Meern* of *aen de Maerne* wonen. Uit de omschrijvingen van de desbetreffende posten blijkt dan duidelijk dat daarmee de Meerndijk en niet het dorp De Meern werd bedoeld. Zo vermeldt een post van de rekening van 1535:

Jacob Goiersn., scout aen de Mern in Henric van der Borch gerecht gegeven, dat hij alle dit jaer doer gescouwet heeft, 1 gulden 4 stuvers.

Bij het doornemen van de verschillende kameraarsrekeningen heb ik de indruk gekregen dat in de posten die over de Meerndijk handelen vaak *aan de Meern* werd gezegd ter aanduiding van een bepaalde plaats aan of bij de Meerndijk, dus als een plaatsbepaling. Met *op den Meerndijck* bedoelde men in het algemeen het water-

staatkundige object, dus de waterkering. Dit laatste gebeurde vooral, wanneer sprake was van de periodieke schouwen (inspecties) van de dijk door dijkgraaf en heemraden en van technische zaken die de Meerndijk als waterkering betroffen.

Aan de Meern: het dorp

Niet alleen werd met *aen de Meern* een plek bij of op de Meerndijk bedoeld, ook het dorp van die naam duidde men daarmee aan. Zo bevat de kameraarsrekening van 1499 de volgende post (met een zeer vroege vermelding van de kapel in De Meern):

Item capel aen de Maren 3 stuvers.

In de rekening van 1569 komt een aardige post voor, waarin melding wordt gemaakt van boze *buyren* (inwoners) van Reyerscop, die de poldermolens van het aangrenzende grootwaterschap Heycop, genaamd de Lange Vliet, lieten stoppen met malen, omdat de waterstand in de Heycop te hoog was geworden en het „vreemde water” over de kaden in de Bijleveld liep. Na deze missie te hebben volbracht vierden de burenen de goede afloop in de herberg in De Meern:

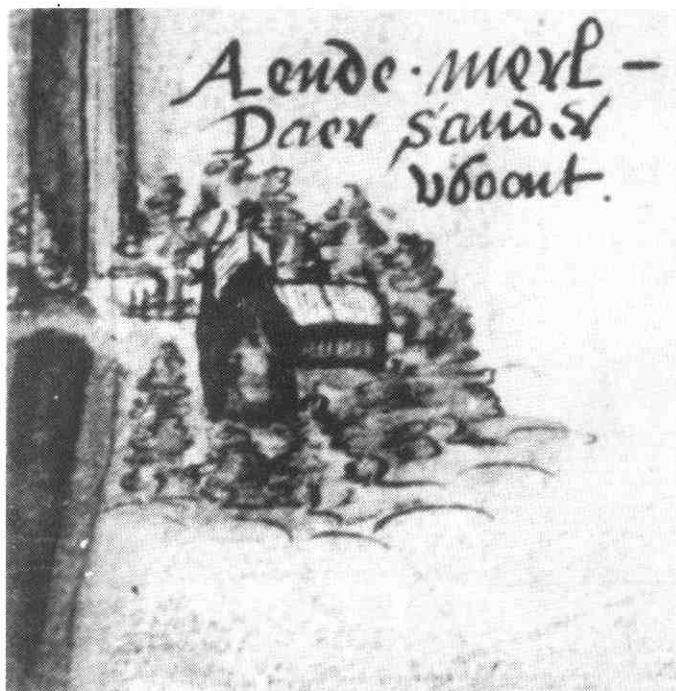
Item gegeven opten 21en augusti Cornelis die weert (de waard) aen de Meern dat die buyren uyt Reyerscop daer verteert hadden doen (toen) sij die muelens op Heycop uyt deden slaen (stilzetten door de zeilen van de wicken af te halen) omdat sij de opstall (kade) van Bijleveld over moelen (maalden) 14 stuvers.

De Heycop en de Bijleveld waren, zoals men weet, twee uitwateringsvlieten van respectievelijk het grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk en het grootwaterschap Heycop, genaamd de Lange Vliet. Deze twee watergangen liepen over een lange afstand, namelijk tussen De Wel bij De Haar en de Joostendam benoorden Kockengen, vlak naast elkaar. De belangen liepen echter niet parallel. De Heycop, die het water van de landen beoosten de Meerndijk afvoerde naar de Vecht bij Breukelen, had een iets hoger peil dan de Bijleveld, die het water van de bewesten de Meerndijk gelegen polders naar de Amstel leidde. Over de eeuwenlang durende problemen en vele geschillen tussen de twee waterschappen over het overlopen van Heycops water in de Bijleveld (en daarmee ook in de Amstel) werden verschillende processen gevoerd. In het onderhavige geval hadden de ingelanden van Reyerscop, waarmee meestal het gehele op de Bijleveld afwaterende gebied werd verstaan, het recht blijkbaar zelf in handen genomen.

Uit een post van de rekening van 1570 blijkt de herbergier in De Meern Cornelis Jansz. te heten:

Item gegeven Cornelis Jansz. aen de Meern van verteerde costen bij (door) de voerluyden ende andere leege dienders (lage dienaren) des s morgens tot een ontbijten all daer verteert 1 gulden 5 stuvers.

Dit ontbijt hield verband met een schouw van de Meerndijk door dijkgraaf en heemraden van Bijleveld en de Meerndijk, waarbij ook aanwezig waren de dienaar van het gemene iand (het grootwaterschap) en andere dienaren. De Meerndijk verkeerde toen in gevaar door een doorbraak van de Lekdijk Benedendams. Ik zal daarop later in een ander artikel nader ingaan.

2. Detail van een kaart van landmeter Jan Rutgersz. van den Bergh uit 1599, waarop ter oriëntatie de kapel van De Meern is aangegeven. De donkere band links is de tegenwoordige Leidse Rijn, waarover de Meernbrug; rechts daarvan loopt de Zandweg. Het bijschrift luidt: *Aen de Mere - daer Sander woont*. Deze Sander Cornelissen bezat de herberg naast de kapel van De Meern en moet een zoon zijn van de Cornelis Jansz. van wie in de rekeningen van 1569 en 1570 sprake is.

Tot slot van deze paragraaf een post uit een kameraarsrekening van het grootwaterschap Heycop, genaamd de Lange Vliet, dat aan de oostzijde van de Meerndijk was gelegen. Het was te verwachten, dat men van die zijde ook het dorp De Meern zou bezoeken. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn geweest. De rekening van 1571 bevat de volgende post:

Item gegeven Reyer Janssn., smit an de Meern, van gelevert ijserwerck vermoegens (blijkens) sijne cedulle (lijst, nota) hierbij getoont, 31 gulden 2 $\frac{1}{2}$ stuver.

Besluit

De hierboven aangehaalde rekeningposten van de kameraar van het voormalige grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk tonen aan dat met de zegswijze „aan de Meern” (en de oudere vormen van de naam Meern) oudtijds zowel de Meerndijk als het dorp De Meern werd bedoeld. Men woonde „aan de Meern”, hetgeen bij of aan de Meerndijk kon betekenen, maar ook in het dorp De Meern. In latere tijden (en soms nu nog!) is men daar uitsluitend „in het dorp” onder gaan verstaan.

De naam is afgeleid van een Marne, Merne of Marre geheten water. Er bestaan verschillende opvattingen over de aard en de ligging van deze watergang. Daarvan is op het ogenblik de meest waarschijnlijke die van Berendsen. Volgens hem is er geen sprake geweest van een natuurlijke waterloop langs de Meerndijk tussen De Meern en de Hollandse IJssel, maar van een gegraven waterweg.

De uitdrukking „aan de Meern” zou zowel wat betreft

de Meerndijk als het dorp De Meern zonder bezwaar in verband kunnen worden gebracht met dit kanaal, dat Marne, Merne of Marre werd genoemd.

De moeilijkheid is evenwel dat dit water geheel of grotendeels door verlanding verdwenen moet zijn geweest toen de middeleeuwse ontginningen van Veldhuizen en Reyerscop ter hand werden genomen. Bij het uitmeten van de blokken heeft men namelijk geen rekening behoeven te houden met de aanwezigheid van het kanaal als een obstakel: de grenzen van de twee ontginningsblokken en die van veel kavels lopen gewoon door ter weerszijden van de tegenwoordige Meerndijk. Het is uiteraard niet onmogelijk dat bewoners van de hoge gronden van Vleuten, die zich als kolonisten in de nieuwe ontginningen vestigden, door overlevering op de hoogte waren van het vroegere bestaan van het kanaal en ook met de naam ervan.

Maar ook een andere omstandigheid levert een probleem op: blijkens de schuine doorsnijdingen van de blokgronden en van kavels door de Meerndijk is deze aangelegd toen de ontginningen voltooid waren. De samenhang tussen de twee waterstaatkundige werken: kanaal en dijk, die met een tijdruimte van vele eeuwen werden uitgevoerd en toch hetzelfde tracé volgen, zal nog moeten worden verklaard.

Noot

1. Voor het gemak wordt hier gesproken van „de vijf gerechten”. Strikt genomen echter vielen Bijleveld en Reyerscop uiteen in meerdere gerechten, terwijl de Harmelerwaard pas in 1633 als een zelfstandig gerecht van Vleuten en De Meern werd afgesplitst.

Bronnen

- Berendsen, H.J.A., De genese van het landschap in het zuiden van de provincie Utrecht. Utrechtse geografische studies 25 (Utrecht 1982).
- Blok, D.P., „Toponymische verkenningen in het Land van Woerden” in: Geografische studies, n.r. 11 (1977) 399-406.
- Dekker, C., „Afwatering en scheepvaart ten westen van de stad Utrecht tot de 14e eeuw” in: Feestbundel aangeboden aan prof. dr. D.P. Blok, J.B. Berns, P.A. Henderikx e.a. ed., Amsterdamse historische reeks, grote serie 12 (Hilversum 1990) 60-75.
- Geer van Oudegein, J.J. de, Bijdragen tot de geschiedenis en oudheden der provincie Utrecht (Utrecht 1860).
- Gravendeel, D.W., „Het wiel aan de Meerndijk” in: Tijdschrift van de Historische vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens 9 (1989) 723-730.
- Graafstal, E.P., De Meerndijk. Een waterstaatkundig monument (typescript 1992).
- Ittersum, F.A.R.A. van, Het waterschap Heycop, genaamd de Lange Vliet, voorheen en thans (Utrecht 1900).
- Pabst, B.G.A., Handvesten voor het waterschap Bijleveld = overdruk van de bijlagen van De hydrarchia Bijleveld (Utrecht 1836).
- RAU, archief van het Domkapittel, inv. nr. 3544 (rekeningen van de kameraar van het waterschap Reyerscop en Bijleveld).
- , inv. nr. 3607 (rekeningen van de kameraar van de Lange Vliet).
- Storm van Leeuwen, J.A., Van oude Rijn tot Leidse Rijn. De afwatering van de gronden in en rondom Vleuten - De Meern in de loop der tijden. Speciale uitgave van de Historische vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens 2 (z.p. 1985).
- Storm van Leeuwen, J.A., „Het raadselachtige tracé van de Meerndijk” in: Tijdschrift van de Historische vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens 9 (1989) 732-737.